

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ХНПУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

DEVELOPING ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF MODERN REQUIREMENTS FOR PROFESSIONAL TRAINING AT H.S. SKOVORODA KHNP

Стаття присвячена вивченню досвіду формування академічної доброчесності у контексті сучасних вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців у ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Акцентовано увагу на викликах, що постають перед системою освіти України в сучасних реаліях. З'ясовано, що формування академічної доброчесності у ХНПУ імені Г.С. Сковороди є одним з пріоритетних перспективних напрямів діяльності університету, зокрема у сфері розробки інноваційних освітніх компонент з акцентом на етичні аспекти освіти, створення платформи для інтерактивного навчання етики, розширення співпраці з міжнародними освітніми установами та участь у грантових програмах.

Аналіз досвіду формування академічної доброчесності в ХНПУ імені Г.С. Сковороди засвідчує низку проєктів і заходів, які сприяють формуванню академічної доброчесності серед здобувачів і викладачів, зокрема: вебінари «Знайомство з Research4Life: початок використання», «Знайомство з Research4Life: ефективний пошук у колекціях», воркшопи «Мотивація здобувачів освіти до навчання як складник академічної доброчесності», тренінги «Онлайн сервіси наукової бібліотеки», «Можливості використання антиплагіатної системи StrikePlagiarism.com», відеопроєкти «Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності».

Основна увага зосереджена на аналізі діяльності викладачів університету, які активно впроваджують цифрові технології з метою формування доброчесного освітнього та наукового середовища. Так, наголошується на використанні системи перевірки текстів на плагіат StrikePlagiarism.com, створенні інтерактивних курсів, доступних на платформі Moodle, що акцентують увагу на дотриманні етичних норм в освіті. Окреслено перспективні напрями, які сприятимуть створенню якісного освітнього середовища на принципах академічної доброчесності.

Ключові слова: академічна доброчесність, професійна підготовка, здобувачі освіти, освітнє середовище, етичні норми.

The article is devoted to studying the experience of developing academic integrity in the context of modern requirements for future specialists' professional training at H.S. Skovoroda KhNPU. The focus is on the challenges posed by modern realities to the education system in Ukraine. It is found that the formation of academic integrity at H.S. Skovoroda KhNPU is one of the priority areas of the university's activity, in the field of developing innovative educational components with an emphasis on ethical aspects of education, creating a platform for interactive teaching of ethics, expanding cooperation with international educational institutions and participating in grant programs.

The analysis of the experience of developing academic integrity at H.S. Skovoroda KhNPU testifies several projects and events that contribute to the formation of academic integrity among students and teachers, in particular: webinars "Introduction to Research4Life: Getting Started", "Introduction to Research4Life: Effective Search in Collections", workshops "Motivation of Applicants to Study as a Component of Academic Integrity", training "Online Services of the Scientific Library", "Possibilities of Using the Anti-Plagiarism System StrikePlagiarism.com", video projects "Academic Integrity and Artificial Intelligence in Educational and Scientific Activities".

The primary focus is analyzing the activities of university teachers who implement digital technologies to form an honest educational and scientific environment. Thus, using the StrikePlagiarism.com plagiarism checking system is emphasized, as well as creating interactive courses available on the platform Moodle, which focus on compliance with ethical norms in education.

Future directions that will contribute to creating a high-quality educational environment based on the principles of academic integrity are outlined.

Key words: academic integrity, professional training, students, educational environment, ethical norms.

УДК 001:343.533]:378.4(477.54)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.26>

Борисов В.А.,
канд. філол. наук, доцент,
проректор з навчально-наукової роботи
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Єсьман І.В.,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри початкової
і професійної освіти
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Академічна доброчесність є сьогодні маркером, що визначає якість освітньої діяльності, ефективність професійної підготовки та конкурентоспроможність закладів вищої освіти в сучасному світі. Формування академічної доброчесності є особливо актуальним саме для педагогічних університетів, зокрема Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (ХНПУ імені Г.С. Сковороди), який

має багаторічні традиції у підготовці майбутніх учителів, вихователів та інших фахівців освітньої галузі.

Сучасні реалії висувають перед системою освіти нові виклики, зокрема глобалізацію освітнього простору, швидкий розвиток цифрових технологій, зростаючу потребу в дотриманні етичних стандартів у навчанні та науковій діяльності, а також вимогу відповідати міжнародним стандартам академічної доброчесності, що підкреслює важливість і актуальність досліджуваної проблеми.

Так, у Законі України «Про освіту» (стаття 16, пункт 8) система реалізації політики якості в закладах вищої освіти передбачає низку заходів, зокрема серед яких: «забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату» [2].

Але поряд із зазначеним, варто наголосити на тому, що в сучасному освітньому середовищі досі спостерігаються такі проблеми, як низька обізнаність здобувачів і викладачів про принципи академічної доброчесності, непоодинокі, на жаль, випадки академічного плагіату, недостатній рівень впровадження технологій перевірки текстів на наявність запозичень, а також недоліки у нормативному регулюванні цього питання.

Водночас ґрунтовне дослідження проблеми академічної доброчесності у вищій школі сприятиме розробці ефективних методів формування професійної культури викладачів і здобувачів, створенню авторських, інноваційних, адаптивних освітніх програм, які інтегрують принципи етики та відповідальності та розвитку міждисциплінарних досліджень з питань доброчесності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми академічної доброчесності дозволив виокремити ключові аспекти вивчення означеної проблеми, серед яких: запобігання плагіату та формування культури академічної етики в закладах освіти (Р. Безус, О. Колесніков, Н. Сорокіна, О. Олійник, К. Грищенко), вплив міжнародного досвіду на впровадження принципів доброчесності в Україні (О. Артемчук), роль освітніх політик у забезпеченні академічної доброчесності (Г. Данильчук).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формування академічної доброчесності у контексті сучасних вимог до професійної підготовки в ХНПУ імені Г.С. Сковороди є важливим напрямом, що вимагає подальшого дослідження та вдосконалення. Зокрема, у сфері розробки інноваційних навчальних програм, які поєднують традиційні методики з акцентом на етичні аспекти освіти, створення платформи для інтерактивного навчання етики, розширення співпраці з міжнародними освітніми установами та участь у грантових програмах. Це сприятиме підвищенню якості професійної підготовки педагогів, відповідатиме сучасним вимогам освіти та зміцнить репутацію університету на національному й міжнародному рівнях.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження процесу формування академічної доброчесності в контексті сучасних вимог до професійної підготовки майбутніх педагогів у ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Виклад основного матеріалу дослідження. ХНПУ імені Г.С. Сковороди має багаторічну історію та визнання в освітній сфері України. У консолідованому рейтингу закладів вищої освіти України 2024 року, укладеному інформаційним ресурсом «Освіта.іа», ХНПУ імені Г.С. Сковороди посів 6-те місце серед закладів вищої освіти держави, що підтверджує вагомий внесок університету в розвиток педагогічної освіти та його стійку репутацію [5].

Професорсько-викладацький склад ХНПУ імені Г.С. Сковороди складається з фахівців із багаторічним досвідом у професійній діяльності. Викладачі активно підтримують ідеї академічної доброчесності та інтегрують їх в освітній процес.

Зазначимо, що культура академічної доброчесності є багатограним міждисциплінарним поняттям, яке визнається як «єдність моральних норм і цінностей, етичних правил поведінки всіх учасників освітнього процесу з метою створення та підтримання доброчесного академічного середовища» [3, с. 7].

Цілісний підхід до розуміння культури академічної доброчесності як єдності моральних норм, цінностей та етичних правил поведінки в освітньому середовищі вимагає реалізації цих принципів у практичній площині. Саме з цією метою ХНПУ імені Г.С. Сковороди реалізує низку проєктів і заходів, які сприяють формуванню академічної доброчесності серед здобувачів і викладачів, зокрема проведення серії вебінарів «Знайомство з Research4Life: початок використання», «Знайомство з Research4Life: ефективний пошук у колекціях», воркшопів «Мотивація здобувачів освіти до навчання як складник академічної доброчесності», тренінгів «Онлайн сервіси наукової бібліотеки», «Можливості використання антиплагіатної системи StrikePlagiarism.com», відеопроєктів «Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності» та спрямованих на популяризацію етичних норм у науковій діяльності.

Слід особливо акцентувати на тому, що викладачі активно використовують цифрові технології, що в свою чергу сприяє формуванню доброчесного освітнього і наукового середовища університету, зокрема через використання систем перевірки текстів на плагіат (StrikePlagiarism.com) як обов'язкового складника освітнього процесу та створення інтерактивних курсів «Академічна доброчесність та інтелектуальна власність», «Академічна доброчесність вчителя початкових класів» тощо, які доступні на платформі Moodle, з акцентом на етичну поведінку в освіті; розробку міждисциплінарних модулів із принципами академічної доброчесності, які інтегровані у дисципліни циклів загальної і професійної підготовки.

Аналіз освітніх програм університету в контексті формування культури академічної доброчесності,

дозволив виокремити певні відмінності, пов'язані з їхньою специфікою. Наприклад, в освітніх програмах першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Українська мова і література, польська мова в закладах освіти», «Українська мова і література, редагування», «Англійська мова і література в закладах освіти» особлива увага сфокусована на правилах цитування, уникненню плагіату та етичному використанню інформації. Так, у межах освітньої компоненти «Методологія наукових досліджень» здобувачі набувають навичок виконання наукових робіт, оформлення наукових статей, дотримання стилю цитування (APA, MLA тощо), дотримуючись норм академічної доброчесності.

В освітніх програмах першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Біологія та здоров'я людини в закладах освіти», «Біологія», «Хімія та біологія в закладах освіти» впроваджуються освітні компоненти, фокус яких на чесності при проведенні експериментів і написанні звітів. Прикладом є «Науково-дослідна практика», у межах якої здобувачі опановують навички отримання достовірних даних та документування результатів експериментальних досліджень.

Так, в освітніх програмах «Початкова освіта», «Соціальна педагогіка» основна увага приділяється формуванню навичок етичного спілкування, об'єктивного оцінювання, уникнення упередженого ставлення до учнів та запобігання конфліктам, наприклад фокус освітньої компоненти «Педагогічна етика» на дотриманні принципів академічної доброчесності у професійній діяльності.

Варто зауважити, що академічна доброчесність інтегрована в кожен освітню програму як невід'ємний складник професійної підготовки. Зокрема, в освітній програмі «Біологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти визначені програмні результати навчання, серед яких ПРН 22 «поєднання навичок самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на доброчесність», у освітніх програмах другого (магістерського) рівня вищої освіти «Англійська мова і література та переклад» ПРН 16 «володіти основами професійної культури, академічної доброчесності».

ХНПУ імені Г.С. Сковороди активно працює над створенням комфортного освітнього середовища, яке сприяє формуванню академічної культури та стимулює здобувачів до самостійного аналізу, критичного мислення та участі в наукових ініціативах.

Особливе місце в цій діяльності посідають практичні заходи, спрямовані на розвиток наукового потенціалу здобувачів. Ці ініціативи включають організацію наукових конференцій, конкурсів та інших заходів, що мотивують молодь дотримуватися принципів доброчесності та розвивати свої професійні навички. Завдяки таким

заходам здобувачі мають можливість не лише поглиблювати знання, але й активно долучатися до наукового життя університету, відчуваючи себе важливою частиною академічної спільноти. Серед таких заходів впровадження практичних завдань із написання наукових робіт, які передбачають самостійний аналіз та синтез інформації; підтримка студентських проєктів через участь у загальноуніверситетських конкурсах: конкурс відеороликів «Академічна доброчесність очима здобувачів», конкурс есе «Моя академічна доброчесність» та ін.

У контексті відкритості до інновацій ХНПУ імені Г.С. Сковороди активно залучає до співпраці міжнародних експертів, організовує відкриті лекції та семінари для здобувачів і викладачів. Університет постійно вдосконалює методи навчання, впроваджуючи інноваційні підходи, зокрема гейміфікація освітнього процесу через застосування симуляційних ігор, інтеграція кейс-методів, що дозволяють аналізувати реальні ситуації з порушеннями академічної доброчесності.

Таким чином, професорсько-викладацький склад ХНПУ імені Г.С. Сковороди відіграє ключову роль у формуванні академічної доброчесності. Завдяки успішним проєктам, відкритості до інновацій та активному залученню здобувачів, університет забезпечує підготовку висококваліфікованих педагогів, які відповідатимуть сучасним викликам та будуть конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

Але поряд із зазначеним, слід акцентувати на тому, що технологічні інновації, з одного боку, відкривають нові можливості для навчання, а з іншого – створюють ризики, зокрема через використання штучного інтелекту для академічного шахрайства. Паралельно з цим глобальна конкуренція ставить перед українськими закладами вищої освіти завдання підвищення їхньої привабливості та відповідності міжнародним стандартам. Для вирішення цих завдань необхідно не лише удосконалювати освітній процес, а й розробляти системні підходи до формування академічної доброчесності.

Окремо акцентуємо увагу на розробці інструментів, що сприяють формуванню культури академічної доброчесності, мотивації здобувачів і викладачів, подоланню сучасних викликів, пов'язаних з технологіями та конкуренцією, а також підвищенню якості освіти.

Серед перспективних напрямів, які сприятимуть створенню якісного освітнього середовища на принципах академічної доброчесності – впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, яке здатне ідентифікувати автоматично згенеровані тексти; включення у робочі програми освітніх компонент змістових модулів, які пояснюють важливість відповідального використання

сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, у науковій та освітній діяльності; розробка викладачами таких завдань, виконання яких передбачає застосування індивідуальних аналітичних навичок, щоб мінімізувати можливість використання штучного інтелекту.

Також серед шляхів забезпечення відповідності освітнього середовища міжнародним стандартам якості та етики у ХНПУ імені Г.С. Сковороди планується започаткування освітніх програм, які поєднують сучасні педагогічні технології з українськими освітніми традиціями, роблячи їх більш привабливими для здобувачів; розробка інноваційних курсів із залученням сучасних цифрових технологій, що сприятиме підвищенню якості освіти. Убачаємо перспективним укладання університетом угод з іноземними закладами освіти з метою реалізації спільних освітніх програм, що забезпечить конкурентоспроможність університету на міжнародному рівні.

Отже, саме реалізація означених заходів і процедур дозволить не лише протистояти сучасним викликам, пов'язаним із стрімким розвитком технологій та глобальною конкуренцією, але й сприятиме створенню якісного освітнього середовища ХНПУ імені Г.С. Сковороди, заснованого на

принципах академічної доброчесності. Окреслені напрями сприятимуть покращенню репутації університету та підготовці висококваліфікованих фахівців у контексті сучасних вимог до професійної підготовки.

Перспективи подальших досліджень полягають в інтеграції міжнародного досвіду та створенні ефективних інструментів контролю академічної доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/ETYChNYI_KODEKS.pdf
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Єсьман І., Ушмарова В., Курасова А. Формування культури академічної доброчесності молодших школярів в освітньому процесі початкової школи: навчально-методичний посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди: ХНУПС, 2020. 52 с.
4. Кодекс академічної доброчесності. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Pol/Kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti.pdf
5. Консолідований рейтинг закладів вищої освіти України 2024 року. URL: https://osvita.ua/vnz/rating/42227/?utm_source=chatgpt.com